

**75-РІЧЧЯ ДІЙНОГО ЧЛЕНА НТШ,
ЧЛЕНА-КОРЕСПОНДЕНТА НАН УКРАЇНИ,
ПРОФЕСОРА ІГОРА СТАСЮКА**

23 вересня 2013 р. ми відзначили 75-ліття видатного фізика-теоретика, дійсного члена НТШ, члена-кореспондента НАН України, доктора фізико-математичних наук, професора Ігора Стасюка. Народився І. Стасюк у м. Бережанах Тернопільської області. 1954-1959 рр. навчався на фізичному факультеті Львівського державного університету ім. І. Франка, 1959-1962 – в аспірантурі при кафедрі теоретичної фізики цього ж університету під керівництвом А. Глаубермана. 1963 р. захистив кандидатську дисертацію “Метод вузлових елементарних збуджень в теорії неметалічних кристалів”. У 1962-1964 рр. Ігор Стасюк працює асистентом, а 1970 р. – доцентом кафедри теорії твердого тіла ЛДУ. 1978 р. обійняв посаду старшого наукового співробітника в

Інституті прикладних проблем механіки і математики АН України, а 1983 р. переходить на роботу у Львівське відділення “Статистична фізика” Інституту теоретичної фізики АН України (з 1990 р. це Інститут фізики конденсованих систем АН України), де з 1986 р. і до сьогодні очолює відділ квантової статистики. Упродовж 1990-2006 рр. – заступник директора з наукової роботи цього ж інституту. 1985 р. захистив докторську дисертацію “Теорія індукованих зовнішніми полями ефектів в кристалах із структурними фазовими переходами”.

Спектр наукових досліджень І. Стасюка дуже широкий. Ще на початку творчого шляху він застосував оригінальний метод вузлових операторів для опису багаторівневих систем та систем, що складаються з груп сильно взаємодіючих між собою частинок. Цей підхід у подальшому відкрив якісно нові можливості теоретичного дослідження таких об'єктів. Роботи І. Стасюка в цій галузі були пріоритетними. Розроблена ним методика є одним із варіантів формалізму операторів переходу, розвиненого пізніше Дж. Габбардом. Згодом І. Стасюк розробив теорію кристалів з вузькими електронними зонами провідності, в яких істотну роль відіграє сильна одновузлова кореляція електронів, встановив умови появи феромагнетизму в полярній моделі, дослідив особливості обмінної взаємодії у вузькозонних матеріалах. Розвинув мікроскопічну теорію індукованих оптичних ефектів у діелектричних кристалах (електро- і п'єзооптичний

ефекти, квадратичний електрооптичний ефект, електро- і п'єзогірація, магнітооптичний ефект), на основі якої описано частотну дисперсію та передбачено аномальні властивості оптичних характеристик.

1987 р. І. Стасюк разом із групою М. Плакіді з Об'єднаного інституту ядерних досліджень (м. Дубна) дослідив кінематичний механізм надпровідності в рамках моделі Габбарда і його внесок у виникнення надпровідного стану. Разом із учнями дослідив діелектричну сприйнятливості високо-температурних надпровідникових систем у рамках псевдоспін-електронної моделі, розвинув оригінальну схему узагальненого наближення хаотичних фаз для обчислення кореляційних функцій діаграмним методом. Уперше виявив можливість виникнення у кристалах з високотемпературною надпровідністю нестійкостей відносно флуктуацій поляризації або густини електронного заряду і, як наслідок, утворення фаз із різним типом упорядкування. Дослідив поведінку сприйнятливості у надпровідному каналі для локально-ангармонічної кристалічної системи із сильними електронними кореляціями і встановив умови її розбіжності. На основі псевдоспін-електронної моделі провів дослідження мікроскопічних механізмів переносу заряду на водневому зв'язку в квазіодновимірних молекулярних комплексах.

Вивчив перехід у фазу з бозе-конденсатом у ґратковому бозе-газі у випадку, коли квантові перескоки частинок відбуваються між збудженими локальними станами. В основу покладено модель Бозе-Габбарда у границі жорстких бозонів. Розвинув аналітичний підхід до дослідження фазових переходів у моделі Бозе-Фермі-Габбарда з виходом за рамки наближення середнього поля, розглянуто випадок жорстких бозонів та слабкого бозон-ферміонного зв'язку. Дослідив деформаційні ефекти в кристалах, динаміку та термодинаміку кристалів із сегнетоелектричними та структурними фазовими переходами, квазіодновимірні системи з водневими зв'язками, суперіонні системи тощо. І. Стасюк є автором понад 650 наукових праць у вітчизняних та іноземних виданнях, у тому числі двох монографій.

Упродовж багатьох років професор І. Стасюк веде роботу з підготовки наукових кадрів, читає лекції з теоретичної фізики та численні спецкурси (квантова статистика, електродинаміка, теорія твердого тіла, теорія фазових переходів, математичні методи теоретичної фізики) у Львівському національному університеті імені Івана Франка. Він виховав 20 кандидатів фізико-математичних наук, четверо з них стали докторами наук.

У 1995 р. Ігора Васильовича Стасюка обрано членом-кореспондентом НАН України за спеціальністю "теоретична фізика", а 1996 р. відзначено званням Соросівського професора. Він нагороджений знаком "Відмінник освіти України" (1998), Почесною грамотою Верховної Ради України (2004), відзнакою НАН України "За наукові досягнення" (2008). Вчена рада Інституту теоретичної фізики ім. М.М. Боголюбова НАН України присвоїла І. Стасюку звання Почесного доктора цього інституту (2011).

І.В. Стасюк є заступником головного редактора журналу "Condensed Matter Physics", членом редколегій "Phase Transitions", "Журналу фізичних досліджень" і "Фізичного збірника НТШ", членом наукових рад "Фізика твердого тіла" та "Фізика м'якої речовини" НАН України, головою Секції фізики Західного наукового центру НАН та МОН України, членом Міжнародного дорадчого комітету "Домени у фероїнах та мезоскопічні структури" та членом спеціалізованих рад із захисту докторських дисертацій при ІФКС НАН України та Львівському національному університеті імені Івана Франка.

Наш ювіляр бере активну участь в діяльності НТШ від часу відновлення Товариства у Львові 1989 р. У 1995 р. він обраний дійсним членом НТШ, 1999 р. очолив його Математично-фізичну секцію. Як член Президії НТШ з 2005 р. значною мірою визначає основні напрями роботи Товариства.

Творчої наснаги і нових здобутків Вам, дорогий Ігоре Васильовичу!

Редколегія "Фізичного збірника НТШ"